

Cílové skupiny sociální pedagogiky

Otevřená univerzita aneb Romové jako jedna z cílových skupin sociální pedagogiky

Anna Gulová, Lenka Gulová

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Mezi cílové skupiny sociální pedagogiky patří romská menšina. Jednak v kontextu sociálního znevýhodnění, které souvisí s mnoha faktory života romského obyvatelstva, ale současně ve vztahu k tématům spojeným s multikulturní výchovou, se zacházením s diverzitou ve společnosti a s procesy inkluze v prostředí školy i společnosti. Pro mnohá pracoviště na univerzitách, kde se vzdělávají sociální pedagogové, je téma romské populace, romského národa nejen součástí vyučovaných předmětů, ale také mnohých projektů zacílených na konkrétní sociálněpedagogická témata.

Jedním z pracovišť je Katedra sociální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity (PdF MU), kde toto téma rezonovalo zvláště v letech 2000 až 2021, a to ve vztahu ke vzdělávání Romů. Aktivita katedry směrem k romské populaci začala před více než dvaceti lety otevřením prvního Kurzu sociálněpedagogické přípravy (tehdy) romských asistentů, dnes asistentů pedagoga. Vzápětí následovalo spektrum různých kurzů a aktivit pro různé věkové a zájmové skupiny Romů (kurzy českého jazyka, matematiky, volnočasových aktivit, počítačových dovedností aj.). Na pracovišti byly pro studenty MU k dispozici předměty romský jazyk a romologie, o které byl zájem zejména v uplynulých letech.

Jednou z podstatných aktivit bylo doučování v romských rodinách¹, které bylo nejprve spojeno s řešením různých projektů, ale později se jednalo o celé spektrum volitelných předmětů aktivního doučování, které si zapisovali studenti napříč univerzitou. Od roku 2017 byla tato zkušenost promítnuta do pedagogické praxe studentů PdF MU, a to v podobě povinně volitelných předmětů².

Od roku 2002 začala rovněž podpora Romů směrem k vysokoškolskému studiu. Romští frekventanti, kteří navštěvovali kurzy pro romské asistenty, byli motivováni k dalším formám studia. V rámci projektů byl otevřen tzv. nultý ročník přípravy na vysokou školu, kterým prošli téměř dvě stovky romských zájemců o vysokoškolské studium. Tento nultý ročník byl začleněn mezi programy celoživotního vzdělávání a roky zde probíhala příprava Romů na vysokoškolské studium. Jednalo se zejména o pracovníky v sociální sféře a ve školství.

Od roku 2006 do roku 2021 absolvovalo vysokoškolská studia na Masarykově univerzitě 66 romských absolventek a absolventů. Jednalo se zejména o obor Sociální pedagogika jak bakalářské, tak v magisterské formě. Všichni absolventi bez rozdílu působí v celém spektru sociálněpedagogických profesí (vychovatelé, asistenti pedagoga, další pedagogičtí pracovníci, sociální pracovníci, romští krajští koordinátoři aj.). Mnozí pracují v manažerských pozicích zejména v sociální oblasti a ve školství.

¹ V letech 2002–2017 se doučování zúčastnilo 2779 studentů různých oborů i fakult, kteří doučovali přes 3500 romských dětí

² Ostatně zkušenosti s doučováním na MU byly bohatě využity v období nouzového stavu, kdy se mnoho studentů zapojilo do doučování dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Jsou zakladatelé neziskových organizací, působí na úřadu vlády, vyučují na vysokých školách, studují doktorská studia a angažují se v podpoře a aktivizaci romského obyvatelstva.

Od roku 2000 pracoviště Katedry sociální pedagogiky řešilo řadu různých rozvojových a výzkumných projektů a členové katedry publikovali články a monografie s analýzami těchto výzkumů, které se pak mohly promítat do sociálněpedagogické praxe.

Jedním z posledních projektů se pracoviště (Otevřená univerzita) zaměřuje na podporu romských zájemců o vysokoškolské studium. V rámci Strategického projektu Masarykova univerzita 4.0 (MUNI 4.0) Klíčová aktivita 5 Otevřená univerzita (2017–2022)³ byly vytvořeny motivační kurzy pro romské zájemce o vysokoškolské studium, kterých se účastnili zájemci o studium. Nedílnou součástí klíčové aktivity je příprava zájemců o studium na přijímací řízení a následné studium na vysoké škole.

V projektu bylo rovněž uspořádáno několik kulatých stolů a happeningů ve snaze oslovit akademickou veřejnost a získat ji pro inkluzivní procesy v prostředí vysokého školství. Do celkové realizace projektu poměrně razantně vstoupil nouzový stav a důležité aktivity projektu se přesunuly do online prostoru, což výstupy projektu bezesporu ovlivnilo. Pro motivaci ke studiu je důležitý osobní kontakt, který nebylo možné v určitých fázích projektu naplnit. Přes náročnou situaci se však podařilo mnohé aktivity zrealizovat. Bylo vytvořeno deset formátů motivačních kurzů, kterých se zúčastnili mnozí romští zájemci o vysokoškolské studium. Tyto motivační kurzy bude možné v různých inovacích nadále využívat.

Aktivizace a vzdělávání Romů – výzva pro sociální pedagogiku

Současná situace ohledně vzdělávání mladých Romů se za poslední roky zlepšila a nadále se zlepšuje. Její proces je však stále velmi pomalý. Velká část romských dětí stále pochází ze sociálně znevýhodněného prostředí, silně patriarchálního smýšlení a od narození jsou konfrontovány s nejméně dvěma zcela odlišnými mateřskými jazyky, ve kterých však nemají šanci se plně rozvíjet. Tyto faktory z nich činí ve školních třídách slabé články, negativní vzpomínky na školu a studium v těchto dětem probouzí nechuť k dalšímu studiu a seberozvoji, protože se málokdy ve svém studijním životě setkali s úspěchem či přijetím. A jak z hlediska školy, tak z hlediska rodiny. Šikana, pocity méněcennosti a ostrakizace dokážou demotivovat a navždy odradit od budoucího studia i velmi nadané dítě. Východiskem tohoto problému je stále teorie umístit dítě do segregované školy. Zde však nedochází až tak k porozumění a společnému studiu jako spíše ke ztrátě motivace – tentokrát z tzv. peer pressure neboli vrstevnického vlivu a ztrátě příležitostí (Rutkevičiūtė et al., 2014).

V dnešní době už mají města programy pro začlenění romských dětí a mladistvých do většinové společnosti spolu s důrazem na rozvoj a zachování romské kultury. Vzdělání by se mělo týkat nejen okolního světa, ale také sebe sama a kultury, ze které dítě pochází. Dnešní děti sice trpí větší ztrátou koncentrace z důvodu častého užívání IT technologií, ale online prostor a jeho snadná dostupnost umožňuje přístup k informacím a samostudiu více než kdy dřív. Jeho anonymita zamezuje pocitu odsouzení při snaze zkusit něco nového, kterému by spíše čelil mladý romský student při první návštěvě knihovny v maloměstském či vesnickém prostředí (Šanderová & Šmídová, 2009).

Romští studenti však nejsou pouze dospívající a mládež, ale také dospělí. Mnozí z nich pocházející ze sociálně znevýhodněného prostředí, bez dostatečných příležitostí, případně bez větší podpory rodiny a okolí. Část svého života strávili snahou vymanit se z předsudků společnosti či z chudoby a ve středním věku je pro ně extrémně náročné se vracet k učivu základní či střední školy zejména v oblastech, jako je matematika, čeština či logika, které jsou nezbytné ke splnění přijímacích zkoušek. V případě Masarykovy univerzity tyto testy v rámci humanitních oborů ani v nejmenším nenavazují na reálnou znalost nutnou ke studium oboru (MUNI PED, n.d.)

Nadějnou zprávou je, že děti těchto cílevědomých rodičů postupují kupředu mílovými kroky. Proč je však nutné obětovat celé generace Romů na cestě k úspěchu a přijetí. Na Romy je stále pohlíženo přes

³ Kód projektu CZ.02.2.69/0.0/0.0/16_015/0002418.

lupu předsudků a mylných dohadů o nich samých a Romové ve snaze ostrakizaci čelit tyto předsudky přijímají za své. Mnohdy přitom stačí pouze změnit vlastní pohled na věc (Gulová, 2021).

Podporující prostředí je to nejdůležitější při cestě za úspěchem a osobní změnou. A to je stále aktuální výzva pro sociální pedagogiku, a to všech ohledech. Řešitelé projektu Otevřená univerzita se rovněž spolupodíleli na vzniku nové Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů 2021–2030 (vláda ČR, 2021) schválené Úřadem vlády České republiky, kde může mít svoje místo i sociální pedagogika a zejména sociální pedagog jako důležitý činitel procesů spojených s inkluzí.

Literatura

- Gulová, A. (2021). *Podpora romských studentů ke studiu aneb „Ty nemůžeš být spisovatelka“* [Bachelor's thesis, Masaryk University]. The Information System of Masaryk University. <https://is.muni.cz/th/usin6/?fakulta=1423;obdobi=6386;lang=en>
- Masarykova Univerzita, Pedagogická fakulta (MUNI PED). (n.d.). *Štěstí přeje připraveným! Jak na „téspéčka“?* <https://www.ped.muni.cz/pro-uchazece/bakalarske-studium-a-magisterske-studium/test-studijnich-predpokladu>
- Rutkevičiūtė, G., Markevičiūtė, A., & Stasilo, J. (2014, April 8). *Left out of education - Roma children. Left out of education – roma children.* <http://blog.nohatespeechmovement.org/left-out-of-education-roma-children/>
- Šanderová, J., & Šmídová, O. (2009). *Sociální konstrukce nerovností pod kvalitativní lupou*. Sociologické nakladatelství (SLON).
- Vláda České republiky (vláda ČR). (2021). *Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021–2030.* https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/04-Strategie-romske-rovnosti-zacleneni-a-participace-2021---2030---textova-cast-cista_1.pdf

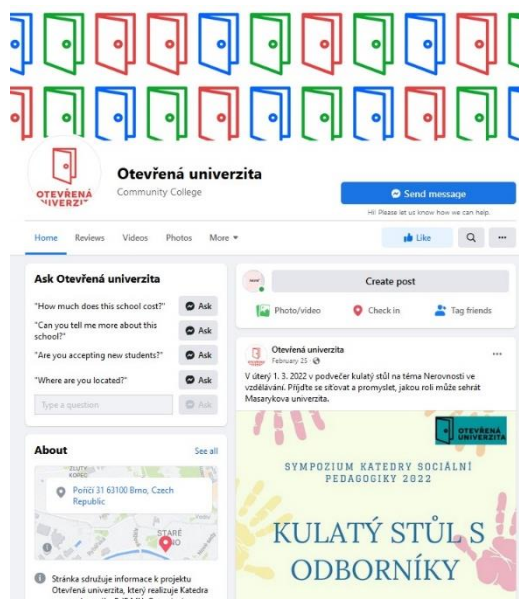
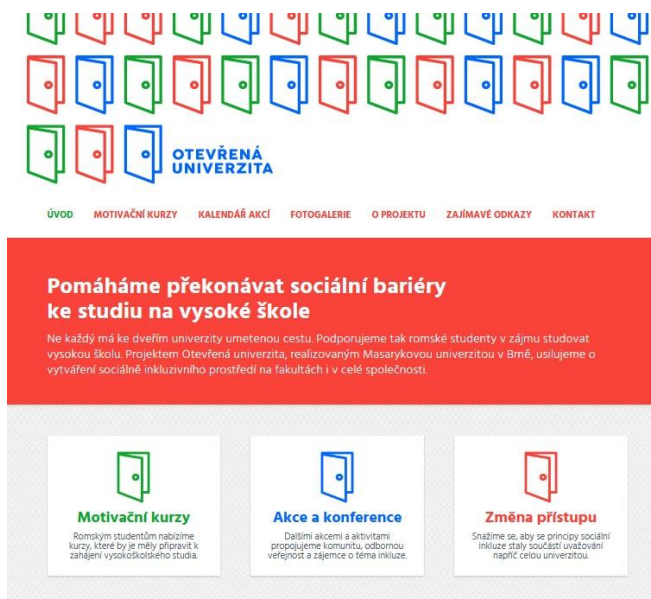
Anna Gulová, Lenka Gulová
Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita

Bc. Anna Gulová absolvovala v roce 2021 bakalářské studium anglického jazyka, českého jazyka a literatury a hudební výchovy se zaměřením na vzdělávání na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. V současnosti studuje navazující magisterské studium anglického jazyka a hudební výchovy. Třetím rokem pracuje jako externí lektorka v projektu MUNI4, zabývá se motivací ke studiu skupin se sociálním znevýhodněním a přípravou romských studentů na testy studijních předpokladů. Druhým rokem vyučuje na Základní umělecké škole varhanické v Brně hudební nauku.

Mgr. Lenka Gulová, Ph.D., aktuálně působí na Katedře sociální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a na Ústavu zdravotních věd Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Dlouhodobě se zabývá aktivizací a vzděláváním skupin se sociálním znevýhodněním. Je řešitelkou a spoluřešitelkou rozvojových a výzkumných projektů podporujících proměnu společnosti v českém i mezinárodním kontextu.

otevrena-univerzita.cz

FB

Poslechněte si zkušenosti romských vysokoškoláků nejen se studiem na vysoké škole

4 inspirativní lidé a jejich příběhy

[Video](#) s Petrem Bandou o inspiraci pro vzdělávání

Svůj [příběh](#) o studiu přináší i Mgr. Robert Sutorý

Zaposlouchejte do [příběhu](#) od Lucie Gáborové

Mgr. Štefan Grivalský přináší svůj [příběh](#) o studiu, práci i osobní životní trajektorii